

PRAWO PRACY

Zwolnienie od pracy

www.pip.gov.pl ▶

Zwolnienia okolicznościowe

W języku potocznym zwolnienia okolicznościowe od pracy często nazywane są urlopem okolicznościowym. Urlop ten nie jest częścią urlopu wypoczynkowego.

Pracodawca jest obowiązany zwolnić od wykonywanej pracy m.in. :

- wezwanego do osobistego stawienia się przed organem właściwym w zakresie powszechnego obowiązku obrony,
  - na wezwanie organu administracji rządowej lub samorządu terytorialnego, sądu prokuratury, policji albo organu prowadzącego postępowanie w sprawie o wykroczenia,
  - będącego krwiodawcą na czas oznaczony przez stację krwiodawstwa w celu oddania krwi oraz na czas niezbędny do przeprowadzenia zaleconych przez stację krwiodawstwa okresowych badań lekarskich, jeżeli nie mogą one być wykonane w czasie wolnym od pracy – na czas obejmujący:
- **2 dni** – w razie ślubu pracownika lub urodzenia się jego dziecka albo zgonu i pogrzebu małżonka pracownika lub jego dziecka, ojca, matki, ojczyma lub macochy,
  - **1 dzień** – w razie ślubu dziecka pracownika albo zgonu i pogrzebu jego siostry, brata, teściowej, teścia, babki, dziadka, a także innej osoby pozostającej na utrzymaniu pracownika lub pod jego bezpośrednią opieką.

Wszystkie te zdarzenia lub okoliczności usprawiedliwiające nieobecność w pracy zostały określone w rozporządzeniu (patrz podstawy prawne).

Zwolnienie od pracy z powodu siły wyższej

Z dniem 26 kwietnia 2023 roku pracownicy zyskali nowe uprawnienie tj. zwolnienie od pracy z powodu działania siły wyższej w pilnych sprawach rodzinnych spowodowanych chorobą lub wypadkiem, jeżeli jest niezbędna natychmiastowa obecność pracownika.

Za siłą wyższą uważa się jedynie zdarzenia zewnętrzne w stosunku do uprawnionego, a zarazem nadzwyczajne i w konsekwencji nieuchronne oraz w danym układzie stosunków niemożliwe do przewidzenia – wyrok Sądu Najwyższego z 13.05.2021 r., V CSKP 83/21, LEX nr 3174818.

UWAGA!

Zwolnienie od pracy z powodu siły wyższej przysługuje pracownikowi w **wymiarze 2 dni albo 16 godzin w roku kalendarzowym.**

Aby pracownik mógł skorzystać z tego zwolnienia, będą musiały wystąpić jednocześnie 3 przesłanki:

- działanie siły wyższej,
- pilne sprawy rodzinne spowodowane chorobą lub wypadkiem,
- konieczność natychmiastowej obecności pracownika.

Zwolnienie od pracy z powodu siły wyższej

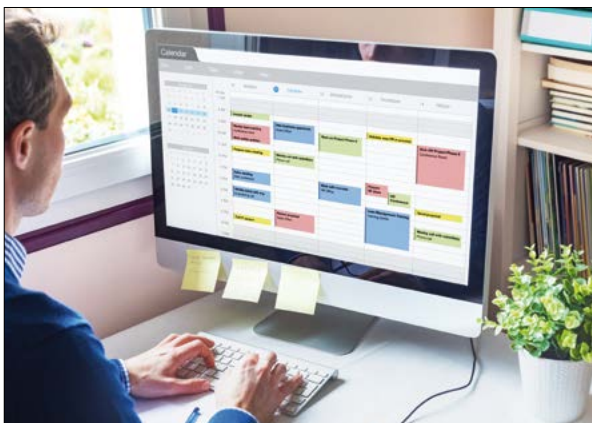
O sposobie wykorzystania w danym roku kalendarzowym tego zwolnienia decyduje pracownik w pierwszym wniosku o udzielenie takiego zwolnienia złożonym w danym roku kalendarzowym.

Pracodawca jest obowiązany udzielić zwolnienia od pracy z powodu siły wyższej na wniosek zgłoszony przez pracownika **najpóźniej w dniu korzystania z tego zwolnienia**. Kodeks pracy nie precyzuje, w jakiej formie pracownik może składać wniosek o zwolnienie z powodu siły wyższej. Należy uznać, że pracownik może złożyć go w dowolnej formie tj. nie tylko osobiście ale też w formie elektronicznej czy też sms-em.

Zwolnienie od pracy z powodu siły wyższej

Zwolnienie od pracy udzielane w wymiarze godzinowym, dla pracownika zatrudnionego w niepełnym wymiarze czasu pracy ustala się proporcjonalnie do wymiaru czasu pracy tego pracownika. Niepełną godzinę zwolnienia od pracy zaokrągla się w górę do pełnej godziny.

PRZYKŁAD

Pracownik zatrudniony w 1/2 wymiaru czasu pracy ma prawo do 8 godzin zwolnienia od pracy z powodu działania siły wyższej w roku kalendarzowym (16 godz. x 1/2 etatu = 8 godz.) z kolei pracownik zatrudniony na 1/3 etatu będzie miał prawo do 6 godzin zwolnienia z tytułu siły wyższej (16 godz. x 1/3 etatu = 5,33 godz.; po zaokrągleniu 6 godz.).

Zwolnienie od pracy z powodu siły wyższej

W przypadku pracownika objętego niższą dobową normą czasu pracy (np. pracownik z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności albo pracownik zatrudniony w służbie zdrowia) wymiar godzinowy zwolnienia należy ustalić mnożąc tę normę przez 2.

PRZYKŁAD

Pracownik służby zdrowia, którego dobowy wymiar czasu pracy wynosi 7 godz. 35 minut, będzie mógł skorzystać ze zwolnienia od pracy z powodu siły wyższej w wymiarze godzinowym wynoszącym łącznie 15 godz. 10 min, z kolei pracownik ze znacznym lub umiarkowanym stopniem niepełnosprawności, którego obowiązuje 7-godzinna dobowo norma czasu pracy skorzysta z tego zwolnienia w wymiarze 14 godzin.

PAMIĘTAJ!

Pracodawca jest obowiązany udzielić zwolnienia od pracy z powodu siły wyższej na wniosek zgłoszony przez pracownika **najpóźniej w dniu korzystania z tego zwolnienia.**

Zwolnienie od pracy z powodu siły wyższej

W okresie zwolnienia od pracy z powodu siły wyższej **pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia w wysokości połowy wynagrodzenia**. Wynagrodzenie to oblicza się jak wynagrodzenie za czas urlopu wypoczynkowego, z tym że składniki wynagrodzenia ustalane w wysokości przeciętnej oblicza się z miesiąca, w którym przypało zwolnienie od pracy.

UWAGA!

Pracodawca w świadectwie pracy w ust. 6 pkt 1 zamieszcza informację o wykorzystanym zwolnieniu z powodu siły wyższej (wskazując liczbę dni lub godzin zwolnienia wykorzystanego w roku kalendarzowym, w którym ustał stosunek pracy).

Wniosek pracownika dotyczący ubiegania się i korzystania ze zwolnienia od pracy z powodu działania siły wyższej pracodawca przechowuje poza aktami osobowymi, tj. w dokumentacji dotyczącej ewidencjonowania czasu pracy – § 6 pkt 1 lit. b rozporządzenia w sprawie dokumentacji pracowniczej.

Urlop opiekuńczy

Od dnia 26 kwietnia 2023 roku pracownikom przysługuje nowe uprawnienie, a mianowicie prawo do skorzystania z urlopu opiekuńczego.

Celem urlopu opiekuńczego jest **zapewnienie osobistej opieki lub wsparcia osobie będącej członkiem rodziny lub zamieszkującej w tym samym gospodarstwie domowym, która wymaga opieki lub wsparcia z poważnych względów medycznych.**

Za członka rodziny uważa się: syna, córkę, matkę, ojca lub małżonka.

Pracownik może skorzystać z urlopu opiekuńczego także wtedy, gdy opieki lub wsparcia wymagać będzie inna osoba – niewymieniona jako członek jego rodziny lub nawet w ogóle z nim niespokrewniona. Warunkiem w tym wypadku jest jednak wspólne zamieszkiwanie w tym samym gospodarstwie domowym.

PRZYKŁAD

Pracownik złożył u pracodawcy wniosek o urlop opiekuńczy w celu zapewnienia opieki swojej babci, która z nim nie zamieszkuje pod jednym dachem. W takim przypadku pracodawca nie ma podstaw do udzielenia pracownikowi urlopu opiekuńczego.

Urlopu opiekuńczego udziela się w dni, które są dla pracownika dniami pracy, zgodnie z obowiązującym go rozkładem czasu pracy.

Urlop opiekuńczy

Urlop ten przysługuje pracownikowi w wymiarze **5 dni w ciągu roku kalendarzowego**. Urlop niewykorzystany lub wykorzystany w niepełnym wymiarze nie przechodzi na następny rok kalendarzowy. Przepisy Kodeksu pracy nie zastrzegają, że urlop ten jest udzielany jednorazowo. Można więc z niego korzystać po jednym dniem, lub 5 dni od razu, w zależności od potrzeb pracownika.

PAMIĘTAJ!

Urlopu opiekuńczego pracodawca udziela na wniosek pracownika złożony w postaci papierowej lub elektronicznej w terminie nie krótszym **niż 1 dzień** przed rozpoczęciem korzystania z tego urlopu.

Wniosek pracownika dotyczący ubiegania się i korzystania z urlopu opiekuńczego pracodawca przechowuje poza aktami osobowymi, to jest w dokumentacji dotyczącej ewidencjonowania czasu pracy – § 6 pkt 1 lit. b rozporządzenia w sprawie dokumentacji pracowniczej.

Urlop opiekuńczy

Wniosek o urlop opiekuńczy zawiera:

- imię i nazwisko osoby, która wymaga opieki lub wsparcia z poważnych względów medycznych,
- przyczynę konieczności zapewnienia osobistej opieki lub wsparcia przez pracownika oraz
- w przypadku członka rodziny – stopień pokrewieństwa z pracownikiem lub
- w przypadku osoby niebędącej członkiem rodziny – adres zamieszkania tej osoby.

We wniosku pracownik nie podaje szczegółowych informacji o stanie zdrowia osoby, której zapewnia osobistą opiekę, a jedynie wskazuje przyczynę konieczności zapewnienia osobistej opieki lub wsparcia. Przepisy nie wymagają też załączania stosownego zaświadczenia lekarskiego w tym zakresie.

UWAGA!

Za czas korzystania z urlopu opiekuńczego **pracownikowi nie przysługuje wynagrodzenie.**

Okres urlopu opiekuńczego wlicza się do okresu zatrudnienia, od którego zależą uprawnienia pracownicze.

Urlop opiekuńczy

Do pracownika uprawnionego do urlopu opiekuńczego mają odpowiednie zastosowanie przepisy Kodeksu pracy dotyczące ochrony stosunku pracy (art. 177 § 1, 1¹, 4 i 4¹). Ochrona pracownika korzystającego z urlopu opiekuńczego rozpoczyna się na 1 dzień przed rozpoczęciem korzystania z urlopu opiekuńczego. W tym okresie pracodawca nie może:

- 1) prowadzić przygotowań do wypowiedzenia lub rozwiązania bez wypowiedzenia stosunku pracy;
- 2) wypowiedzieć (z wyjątkiem ogłoszenia upadłości lub likwidacji pracodawcy) ani rozwiązać stosunku pracy z tym pracownikiem, chyba że zachodzą przyczyny uzasadniające rozwiązanie umowy bez wypowiedzenia z jego winy i reprezentująca pracownika zakładowa organizacja związkowa wyraziła zgodę na rozwiązanie umowy.

Do pracownika korzystającego z urlopu opiekuńczego odpowiednie zastosowanie mają również przepisy dotyczące powrotu do pracy po urlopach związanych z rodzicielstwem (art. 186⁴ Kp) oraz przepisy o elastycznej organizacji pracy (art. 188¹ Kp).

UWAGA!

Pracodawca w świadectwie pracy w ust. 6 pkt 3 zamieszcza informację o wykorzystanym urlopie opiekuńczym (wskazując liczbę dni urlopu wykorzystanego w roku kalendarzowym, w którym ustał stosunek pracy).

Podstawy prawne

- Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy (Dz. U. z 2023 r. poz. 1465 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 15 maja 1996 r. w sprawie sposobu usprawiedliwiania nieobecności w pracy oraz udzielania pracownikom zwolnień od pracy (Dz. U. z 2014 r. poz. 1632).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 29 maja 1996 r. w sprawie sposobu ustalania wynagrodzenia w okresie niewykonywania pracy oraz wynagrodzenia stanowiącego podstawę obliczania odszkodowań, odpraw, dodatków wyrównawczych do wynagrodzenia oraz innych należności przewidzianych w Kodeksie pracy (Dz. U. z 2017 r. poz. 927).
- Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 10 grudnia 2018 r. w sprawie dokumentacji pracowniczej (Dz. U. poz. 2369 z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 30 grudnia 2016 r. w sprawie świadectwa pracy (Dz. U. z 2020 r. poz. 1862 z późn. zm.).

Egzemplarz bezpłatny

Zeskanuj kod i odwiedź naszą stronę

www.pip.gov.pl